

EEN TUIN IN DE HAARLEMMERMEER

Met nieuwbouw aan de ene kant, bejaardenwoningen aan de overzijde, een school aan de andere kant en een rij huizen daarnaast, ligt in de kom van Nieuw-Vennep een grote tuin, ik schat zo'n 30 jaar geleden in zijn huidige opzet aangelegd. (Een vorig jaar populier, die bij harde wind tegen de dakgoot beukte, telde 28 jaar-ringen). Aan de ene kant grenst de tuin aan een open grasveld, waar kinderen spelen, een paar geiten grazen en enkele moestuintjes zijn aangelegd. Aan de andere kant groeit een strook struiken van zo'n 10 bij 60 meter .

In de tuin staan een groep volgroeide jeneverbessen, alsmede een paar flinke grove dennen, twee zomereiken, twee kastanjes, drie treurwilgen, allemaal zo'n 15 meter hoog. In de schaduw achter de schuur veel els met opslag, waartussen in het voorjaar fluitekruid en grote brandnetel omhoog schiet.

Veel besdragers in struiken langs de kant: vlier, meidoorn, lijsterbes, cotoneaster, berberis, vuurdoorn, rozensoorten met bottels. Vlak bij huis bevindt zich een vijvertje waarin kleine watersalamander en bruine kikker jaarlijks voor het nodige nageslacht zorgen. Het water komt, via een drinkbak ernaast, in de vijver vanuit de goten van het huis. Gele lis en waterweegbree, en in de nazomer veel eendenkroos, vormen de begroeiing.

Een deel van de tuin is gecultiveerd, vele stukken worden wild gelaten. De helft van het gras wordt eind juni gemaaid, als de margrietten die daar de laatste jaren zijn verschenen, zijn uitgebloeid. Achter de rug is dan al het uitbundige lila van de pinksterbloem en het zachte blauw van het overal aanwezige draadereprijs. Dan komt ook de kaardebol omhoog, de klaprozen richten hun stengels, malva komt overal de grond uit, net als het wilgenroosje en niet te vergeten de distels, voorzover ik dat toelaat. Over de aardbeien moeten dan de netten, die later verhuizen naar de aal-en kruisbessen en in het najaar naar de druif. Hoe ik de merels uit de appels moet houden, weet ik niet.

Zomer 1981. Terug van vakantie een week vol verrassingen.

Dagenlang gaat een zwartkopman van struik tot struik, bijna de hele tuin rond en zingt het hoogste lied. De familie grauwe vliegen-vanger heeft 't druk. Pa en ma, en twee jongen, die de kunst van het vangen ook al heel aardig verstaan. Ze zitten nog wat los in het nog flink gespikkelde verenpak, maar al even pienter speuren ze het grasveld af. Veel rust kent-ie niet, onze vliegenvanger. Op de laagste uitstekende tak van de blauwspaar, kijkt-ie scherp in het rond. Hup, daar gaat-ie. Deze keer komt-ie aan de grond en dan meteen door naar het bankje, op de punt waarvan hij even graag zit. Maar nooit lang, want opnieuw schiet-ie weg, staat enkele vleugelslagen lang bijna stil boven het gras en keert dan terug naar het bankje.

En 's avonds gaat hij als een van de laatste naar bed. In de schemer zit-ie nog hoog op de televisie-antenne en weet, nu tegen de nog wat lichtere hemel omhoog schietend, nog heel wat te verschalken voordat-ie naar weet-ik-waar-zijn-slaapplaats gaat.

Dan op zaterdagmorgen zien we opeens bij de eiken een tortelduif op de grond. Wat zoekt die hier terwijl hij elders hoort? In het geheel niet schuw, scharrelt-ie wat rond en vliegt dan weg met wat sprietjes in de bek. Maar die broedt hier toch niet? Hoe ik er ook op let, een tortelduif hoor of zie ik daarna niet meer in de buurt. Diezelfde avond zie ik een winterkoning in de wit bloeiende ligusterheg, opmerkelijk omdat ik die's zomers hier niet eerder zag. Maar nog verrassender zie ik drie dagen later, in de vroege avond, een boomkruiper fouragerend van els op els en dan doorvliegend naar de populieren verderop. In een week tijds zijn dat drie soorten, die ik hier in de tuin eind juli, begin augustus nog niet eerder zag.

Hoewel? Nieuwe hoop op de winterkoning als broedvogel hier?

Iedere winter is hij volop aanwezig en in het voorjaar zingt hij het hoogste lied, twinkelerend van vroeg tot laat. Slepnd met sprietjes en haartjes en strooitjes en daarmee ijverig in de weer in de clematis. 'Nu gaat-ie broeden' zeggen de kinderen, maar vergeet het maar. In de loop van april is vriend winterkoning altijd foetsie, tot eind september wanneer-ie, opnieuw uitgebreid zijn liedje zingend, weer verschijnt. Tot deze zomer dan.

Op het grasveld bedelt een al grote jonge merel om een stukje van de worm die zijn moeder uit de grond trekt. De spreeuwen zijn al

weer in groepen, die hier vooral neerstrijken tegen het eind van de middag, onverstoorbaar happend en pikkend en dravend, terwijl ik er er vrijwel naast zit. Op een enkeling na zijn het jonge vogels. Soms laat de spotvogel zich zien. Deze broedde hier steeds de afgelopen jaren, in '78 zelfs met twee paar. Dit jaar eind mei was hij er dagenlang zingend in het berkje midden in het grasveld, maar opeens was er taal noch teken meer. We hebben niets meer gezien of bemerkt, geen nestje gevonden, niets van voedselaanvoer bespeurd of jongen gesignaleerd. Af en toe zien we een spotvogel bij de drinkbak. Zou 't vrouwtje zonder dat we het weten opnieuw of nu pas broeden? Afwachten maar, al heb ik er niet veel hoop op. 's Avonds hoog in de lucht zijn er de gierzwaluwen. Kokmeeuwen jagen die ook op insecten? Opeens -op mooie zomeravonden- staan ze soms stil in de lucht, maken een wending, blijven bijna bidden op dezelfde plek, hup gaat het hoofd opzij en hap de bek open. Vreemde capriolen, en ik weet geen andere verklaring dan die van insectenvangst.

Nog een paar weken en de huiszwaluwen kwetteren bij tientallen weer boven ons. Ze zijn op dit moment nog tamelijk stil, maar worden alsmaar luidruchtiger naarmate hun vertrekdatum nadert. En dan hoor ik 's avonds niets meer, weg zijn zij, al komt nog wel eens een laatkomer langs.

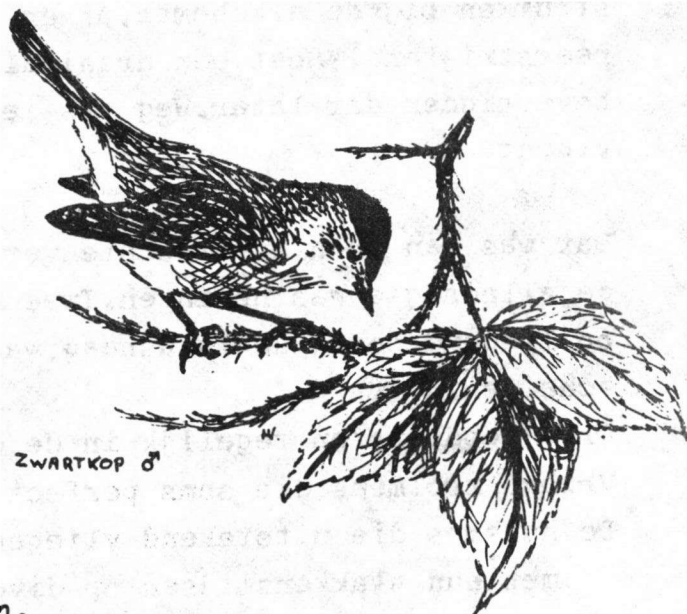
Meestal is de bonte vliegenvanger dan al weer een weekje langs geweest. Dat doet-ie trouwens ook in mei. Een kale, vrijwel dode amandelboom is zijn plek, waarvandaan hij het in het najaar vooral oog en bek nogal eens op vlinders richt. Hup, los van de takken, even vleugels slaand en stilstaan en de buit is binnen, waarna op de tak weer een smakelijke peuzelpartij begint. Dit jaar was begin september ook een vrouwtje bonte vliegenvanger enkele dagen aanwezig. Een enkele maal passeert eind augustus, begin september een gekraagde roodstaart. Ook die jongens weten, min of meer biddend op een paar meter hoogte, heel aardig insecten te verschalken. Aan insecten geen gebrek in de tuin, maar vooral mieren, daar zijn er veel te veel van. Dat begreep ook de groene specht die in januari '78 een maandlang op visite was. Gaten van 8 cm diep ramde hij alom in het gras, smikkelend dat 't een lieve lust was, dikke witte kokerkeutels achterlatend. Ook al zo'n vogel die je in de vlakke Haarlemmermeer niet zo gauw verwacht. Net zo min als de

sperwer die op een winterdag plots door de populieren langs het pad joeg; de ooievaars die op een mooie voorjaarsmiddag overkwamen en de tjiftjaf die dit jaar bijna de hele maand februari ter plekke was. Hij was niet in het minst schuw en hij fourageerde vooral tussen de kiezels van het pad langs de huiskamer en joost mag weten wat-ie daar zocht en vond. Ook op de tegen het huis staande bossen hoornbloem vond-ie 't nodige van zijn gading. 's Nachts sliep-ie in de jeneverbes naast het schuurtje waar de verwarmingsketel staat. Op 8 februari had-ie even gezelschap van een zwartkopman in de drinkbak, dat was dus verrassing in duplo, maar die zwartkop zagen we daarna niet meer. De tjiftjaf zien we overigens altijd wel één keertje per winter.

Broeden deed-ie ook, al weet ik niet precies waar. 't Moet ergens geweest zijn in die enorme rommelhoek vol takken en oud hout, waar brandnetel, hondsdrif, zuring, in de steek gelaten aardbeien en guldenroede elkaar de eer van de sterkste betwisten, om van de zich daartussen slingerende braamtakken niet te spreken. In ieder geval was onze tjiftjaf in 1980 de altijd maar rondsluipende katten de baas, want o wat had-ie het druk met het voeren van zijn jongen half juni. Zoveel succes hadden dit jaar de groenlingen niet. Een vlaamse gaai greep al spoedig in en deze zomer heb ik ze sindsdien niet meer gezien.

De gaaien zijn er 's winters meestal met twee of drie tegelijk. Eind oktober, begin november gaan er her en der de nodige eikels in de grond. Vooral na de strenge vorstperiode van januari 1979 peurden de gaaien flink in de grond om er de nodige terug te vinden, wat af en toe dan ook nog wel eens lukte.

Die strenge winter was goed voor een ransuil die een dag of veertien in een grove den zat, met vanuit huis een prachtig uitzicht erop. Hij was mager en erg best had-ie het niet, dus rauw vlees gehaald maar dat at-ie niet. Twee braakballen troffen we aan na zijn vertrek en ook dat maakt duidelijk dat-ie 't karig moet hebben gehad. Minstens drie koperwieken, twee kramsvogels, een paar spreeuwen

een heggemus, een kokmeeuw en een merel gaven die winter in mijn tuin de geest. In april 1979 vond ik in een van de jeneverbessen nog een dode koperwiek, zijn poten keurig om een tak geklemd, waar de kou hem in zijn slaap bevroor.

Wellicht de meest verrassende ontmoeting bij ons huis was op een zondagmiddag in september 1979 die met een draaihals.

"Kom nou eens kijken wat voor vogel dat is", riep mijn vrouw vanuit de keuken. Op de klinkers daar scharrelde, zeer op zijn gemak, een mij onbekende vogel. Grijzig en bruinachtig, prachtig getekend op de rug, rose en gespikkeld op de buik, wel een spitse maar geen lange snavel, hippend, niet lopend. Hij deed in houding sterk aan een boomklever denken. Boeken erbij, nog meer boeken, tekeningetje gemaakt. En 't beest intussen maar scharrelen, op weg naar de struiken bij de eikebomen, af en toe even opvliegend en verderop neerstrijkend. "Moet een draaihals zijn", zei ik, en nog meer boeken bevestigden dat later. Weg was-ie opeens, snel en in kaarsrechte vlucht.

Dat was dan zo'n onverwachte verrassing. Maar even boeiend blijven de alledaagse waarnemingen. Twee merelmannen, hoog tegen elkaar opvliegend boven de taxushaag, waar hun territoria zich kennelijk scheiden.

Drie roodborsten tegelijk in de drinkbak op een koude winterdag. Vriend koolmees die soms perfect tegen een boomstam klimt.

De huismus die uitstekend vliegen vangt in de lucht, de zanglijsters met hun slakkenmidsen op diverse plaatsen. Maar ook de jonge, in de vijver verdronken egeltjes: salamanders, bij het spitten 30 centimeter diep onder zware klei de winter doorbrengend. Soms hoog in de lucht een schroevende buizerd, het tepiet van een schol-ekster die een spreeuw blijkt te zijn en die hier nu dan een jaar woont. De steenhommels in het nest bij de schuur, het rode weeskind winterslapend in de garage. De heggemus, die zich doodvloog tegen een ruit, terwijl het nest in de Clematis vier eitjes telde. Zestien koolmezen vlogen uit dit jaar, de jonge mussen tel ik niet meer.

Als iemand mij vijf jaar geleden had gezegd 60 vogelsoorten te kunnen waarnemen in een tuin in de Haarlemmermeer zou ik hem niet hebben geloofd.

WAARNEMINGEN IN EN VANUIT TUIN NIEUW-VENNEP PERIODE

1-8-'77 t/m 15-9-'81.

Blauwe reiger	('s winters af en toe bij vijvertje)
Ooievaar	(18-4-'78, 2 ex. overvliegend naar N.)
Kolgans	(winterwaarnemingen overvliegende groepen)
Grauwe gans	" "
Wilde eend	(17-1-'79, 3 uitgeputte ex. gevoederd op grasveld)
Buizerd	(div. waarnemingen overvliegend ex.; 18-10-'80 4 ex. schroevend naar Z.)
Sperwer	(23-1-'9 1 ex. jagend op rijpad)
Torenvalk	(regelmatig, vooral 's winters, fouragerend boven grasveld; 23-1-'79 op garagedak, huismus ver- orberend).
Houtduif	(broedvogel 1978 en 1980, vooral 's winters div. ex. aanwezig)
Tortelduif	(1 waarneming, 30-7-'81)
Turkse tortel	(gehele jaar aanwezig, ondanks veel baltswaarne- mingen geen broedgevallen in tuin of direkte omgeving)
Wulp	(9-11-'77, 2 ex. overvliegend naar O.)
Kievit	(voor woningbouw aldaar in 1977 diverse malen in vroege voorjaar op braakliggend terrein naast tuin)
Scholekster	(div. voorjaarswaarnemingen overvliegend ex.)
Groenpootruiter	(8-9-'81; 1 ex. laag overvliegend naar Z.)
Kokmeeuw	(gehele jaar aanwezig)
Zilvermeeuw	(vooral 's winters aanwezig)
Stormmeeuw	(in winter '79 ook veelvuldig aan de grond)
Koekoek	(wordt elke zomer wel een aantal malen gehoord; 26-5-'78 1 ex. (rose vorm) overvliegend en roepend)
Ransuil	(van 25-1 tot 10-2-'81 in grove den dicht bij huis)
Gierzwaluw	(zomers fouragerend, kolonie in berkje centrum Nieuw-Vennep; 7-9-'81 1 ex. tussen huiszwaluwen.)
Huiszwaluw	(broedt in Nieuw-Vennep op diverse plaatsen, aantal nesten gaat achteruit)
Boerenzwaluw	(vooral waarnemingen in aug./sept.: broedt niet in zeer directe omgeving)
Groene Specht	(uitsluitend in winter '77-'78 en in dec. '78 fouragerend in tuin, geen overige waarnemingen)

- Bonte Specht (1 ex. 21-12-'77 fouragerend op stam populier)
Draaihals (30-9-'79, enige uren achtereen fouragerend aanwezig)
Graspieper (12-2-'78 1 ex. op gazon)
Witte Kwikstaart (17-7-'80 1 dood ex. op straat vlakbij huis: tot '77 diverse malen waargenomen, toen nog braakliggend terrein naast tuin)
Winterkoning (jaarlijks aanwezig okt./april, elk voorjaar zingend ♂ en speelnestbouw, zomerwaarneming 1 ex. 23-7-'81)
Heggemus (broedvogel 1978; na strenge winter '79 geen zomerwaarnemingen meer, maar 's winters regelmatig gast)
Spotvogel (broedvogel '78, '79, '80, ondanks dagenlange aanwezigheid zingende man eind mei, in 1981 geen broedpoging of succes waargenomen)
Zwartkop (jaarlijkse waarnemingen ♂ en ♀ in mei en september, winterwaarneming 8-2-'81, zingende ♂ van 18-7 tot 2-8-'81)
Fitis (enkele voorjaarswaarnemingen, 30/4-2/5/'80 zingende ♂)
Tjiftjaf (jaarlijks aanwezig, broedvogel '79 en '80. Diverse winterwaarnemingen, waaronder van 31-1 tot 26-2-'81)
Goudhaantje (3 ex. van 2-11 tot 8-11-'79, 1 dood ex. 4-12-'78)
Bonte vliegen-
ger (jaarlijks doortrekkend en dan zowel in mei als aug/sept. vaak diverse dagen achtereen aanwezig)
Gr.vliegenvanger (jaarlijks doortrekkend mei/juni en aug/sept. Broedvogel '81)
Gekr.Roodstaart (1 ♂ 23-8 tot 3-8-'77, 1 ♂ 3-9-'80)

Roodborst	(jaarlijkse wintergast sept./april. Ondanks zingende ♀ in voorjaar geen broedvogel. Dit jaar al vanaf 29-8-'81 aanwezig)
Kramsvogel	(jaarlijkse wintergast)
Koperwiek	(jaarlijkse wintergast)
Merel	(stand-en broedvogel, jaarlijks 6 tot 8 territoria in tuin en onmiddellijke omgeving)
Zanglijster	(stand-en broedvogel, jaarlijks 2 à 3 territoria in tuin en onmiddellijke omgeving)
Pimpelmees	(standvogel, jaarlijkse broedvogel, nooit meer dan 1 paar)
Koolmees	(standvogel, jaarlijkse broedvogel, meest 2 tot 4 paar in tuin en direkte omgeving)
Boomkruiper	(1 ex. 4-8-'81)
Vink	(jaarlijkse wintergast sept./april)
Keep	(4-2 tot 12-2-'78 1 ex. ♀)
Groenling	(broedvogel '77 en '81, in overige jaren ook zomerwaarnemingen, 's winters alle jaren aanwezig)
Putter	(div. ex. doortrekkend in april/mei en sept/nov.)
Sijs	(4 ex. febr. 1979)
Kneu	(1 ex. 16-1-'78)
Huismus	(stand-en broedvogel)
Ringmus	(diverse waarnemingen winter '79, 1 ex. 7-3-'80)
Spreeuw	(jaarlijkse broedvogel, talrijke wintergast in tuin)
Vl. Gaai	(jaarlijkse wintergast, 2 à 3 ex. nov./april)
Ekster	(jaarlijkse wintergast, in voorjaar '80 paarvorming maar geen verdere broedpoging, ook s' zomers af en toe aanwezig)
Kauw	(jaarlijkse broedvogel in nabije omgeving)
Kraai	(div. malen 's winters of in voorjaar in tuin)
Bonte kraai	(voor woningbouw 's winters vaak op braakliggende stuk terrein naast tuin)

Niet vermeld in bovenstaand overzicht: geluidswaarnemingen van steltlopers tijdens nachtelijke trek.

Broedvogels in tuin of zeer direkte omgeving

	1977	1978	1979	1980	1981
Houtduif		x		x	
Heggemus	?	x			
Spotvogel		x	x	x	?
Tjiftjaf			x	x	
Grauwe vliegenvanger					x
Merel	x	x	x	x	x
Zanglijster	x	x	x	x	x
Pimpelmees	x	x	x	x	x
Koolmees	x	x	x	x	x
Groenling	x	?			x
Spreeuw	x	x	x	x	x
Huisms	x	x	x	x	x
Kauw				x	x

J.G.Kluiters

Eug.de Previnairweg 62
2151 BG Nieuw-Vennep.

BLAUWE REIGER